

Zitting 1974-1975

13 236

Partiële wijziging van het kinderstrafrecht en kinderstrafprocesrecht

Nr. 5

Voorlopig verslag

Vastgesteld 10 april 1975

De vaste Commissie voor Justitie brengt het navolgende verslag uit over haar voorlopige bevindingen aangaande dit in haar handen gestelde wetsontwerp.

Algemeen

De leden van de fracties van de K.V.P., A.R.P. en C.H.U. merkten op, dat uit de memorie van toelichting blijkt, dat voorzover in dit wetsontwerp gesproken wordt over de partiële wijziging van het materiële kinderstrafrecht, het initiatief hiertoe is uitgegaan van de afdeling kinderrechtspraak van de Nederlandse Vereniging voor rechtspraak. Zijn omtrent dit ontwerp ook adviezen gevraagd aan de Nationale Federatie voor kinderbescherming, zo informeerden deze leden.

De leden van de P.P.R.-fractie wezen erop dat men in het strafrecht streeft naar minder zwaar straffen. A fortiori geldt dit voor het kinderstrafrecht. Tevens hebben strafrechtspellers geleerd, dat therapeutisch en positief bedoelde maatregelen door de betrokken delinquenten ondergaan worden als straffend en negatief. Vooral in de Verenigde Staten gaan stemmen op om straf en therapie zo van elkaar te scheiden, dat hun verschillende aard door delinquenten ook zo wordt ervaren. Daarbij pleit men voor een korte 'echte' straf (indien nodig geacht) en daarna duidelijk apart eventueel een therapie. Welke mening heeft de Minister over deze aanpak, zo vroegen zij. Zij merkten daarbij op, dat zij dit wetsontwerp vanuit dit gezichtspunt zouden beoordelen.

De leden van de fractie van de S.G.P. spraken hun waardering uit voor het feit dat de Minister voorstellen doet die enerzijds beogen ontstane lacunes aan te vullen en anderzijds pogen aan in de praktijk van de kinderstrafrechtspeling gebleken behoeften tegemoet te komen.

Betreffende de toepassing van het kinderstraf- en kinderstrafprocesrecht wilden deze leden niettemin nog een aantal vragen aan de bewindsman voorleggen, ontleend aan een beschouwing van mr. I. Jansen in het Nederlands Juristenblad van 16 november 1974, blz. 1241 en volgende. Deze vragen worden onder de artikelen weergegeven.

Artikelen

Artikel I

De leden van de fractie van de P.v.d.A. waren van mening, dat de technische wijziging van artikel 77c een logisch systeem geeft. Niettemin bleven er voor hen nog enkele vragen.

Is het wel nodig om de mogelijkheid open te laten het volwassenenstrafrecht op de 16-18 jarigen van toepassing te verklaren? Kan de Minister aangeven om hoeverlen het gaat, hoe de verhouding is tussen hen op wie de bijzondere bepalingen voor minderjarigen van toepassing zijn en op hoeverlen het volwassenenstrafrecht? Bevordert het feit, dat wegens plaatsgebrek jeugdigen in Huizen van Bewaring hun straf moeten uitzitten, niet dat volwassenenstrafrecht op hen wordt toegepast?

In het voorgestelde artikel 77aa kan de rechter terzake van de naleving der bijzondere voorwaarden aan een particulier persoon opdragen hulp en steun te verlenen. Met name in immateriële zin zijn hulp en steun vrij vage begrippen. Hoe kan de Raad voor de kindbescherming hierop toezicht houden, als het gaat om particuliere personen? Hoe wordt gecontroleerd of die hulp en steun werkelijk gegeven worden? Is het de bedoeling er een juridisch kader aan te geven? Hoe zouden de particuliere personen geselecteerd moeten worden?

Kan de Minister duidelijk maken waarom gelijkstelling van de in een observatiehuis doorgebrachte tijd met die van de voorlopige hechtenis niet zinvol zou zijn in het geval arrest is opgelegd. Weliswaar houdt dit in, dat het arrest in de meeste gevallen niet meer ten uitvoer gelegd zou kunnen worden, nochtans is het denkbaar dat in het geval een lichtere straf (arrest) is opgelegd deze wél ten uitvoer wordt gelegd terwijl zulks niet het geval is met een zwaardere straf (tuchtschool), als men maar lang genoeg in een observatiehuis heeft gezeten. Welke andere argumenten behalve de maximumduur van het arrest hebben ertoe geleid dat bij arrest de tijd doorgebracht in een observatiehuis niet wordt afgetrokken?

De voorgestelde wijziging van art. 77x bracht naar de mening van deze leden inderdaad het voordeel met zich mee dat een geldboete kan worden gecombineerd met een lage straf i.c. arrest. Wel kan nu de situatie ontstaan dat, wanneer men is veroordeeld wegens een overtreding en daarvoor een geldboete heeft gekregen, bevel tot arrest kan worden gegeven, indien de dader zich misdraagt. Gaat het niet wat te ver om in het geval van een zich misdragen na veroordeling wegens alleen maar een overtreding dit bevel tot tenuitvoerlegging van arrest mogelijk te maken, zo informeerden de hier aan het woord zijnde leden tenslotte.

Alhoewel de leden van de fracties van de K.V.P., A.R.P. en C.H.U. er begrip voor konden opbrengen, dat in een enkel geval door de voorgestelde wijziging aan de rechter meer vrijheid wordt gelaten, vroegen zij zich toch af of de voorgestelde wijziging van artikel 77aa geen miskening inhoudt van de werkzaamheden die tot op heden worden verricht door de particuliere gezinsvoogdij-instellingen. Welke garanties zijn aanwezig wanneer aan een particulier persoon wordt opgedragen de minderjarige terzake van de naleving der bijzondere voorwaarden hulp en steun te verlenen? Welke criteria worden door de rechter gehanteerd om een particulier persoon hiertoe uit te nodigen; zo vroegen zij.

De leden van de fractie van de P.P.R. achtten de onder artikel I.B. voorgestelde wijziging van artikel 77i een verzwaring van straf door uitbreiding van de mogelijkheden tot cumulatie. Kon men tot nu toe verbeurdverklaring koppelen aan 'slechts' één straf of maatregel, volgens de voorgestelde wijziging kan men verbeurdverklaring verbinden aan meer straffen en/of maatregelen. Deze leden vonden dit in strijd met de bedoeling van het kinderrecht om licht te straffen en in strijd met de eerder aangegeven richting in het huidige strafrecht om minder zwaar te straffen. Zij waren van mening, dat deze wijziging een niet aanvaardbare achteruitgang was.

De memorie van toelichting spreekt op blz. 6 onder B over een belemmering voor een zo bevredigend mogelijke toepassing van het strafrecht, maar maakt niet duidelijk waarin de belemmering bestaat.

Het voorbeeld dat in de memorie van toelichting van de verbetering gegeven wordt (geldboete of arrest + voorwaardelijke tuchtschool of voorwaardelijke t.b.r. + nog verbeurdverklaring) versterkte bij deze leden de indruk dat het hier veeleer om een verslechtering gaat.

De leden van de P.P.R. gingen dan ook niet akkoord met deze wijziging, tenzij de Minister alsnog overtuigend aantoonde dat het ontbreken van de nu geschapen mogelijkheid een reële handicap is bij de straftoemeting aan jeugdigen, en de redenen aanvoert waarom de nieuwe mogelijkheid een verbetering is die noodzakelijk geacht wordt. Zij vroegen de Minister om een uitgebreide toelichting met voorbeelden.

Deze leden hadden de indruk dat de voorgestelde wijziging van artikel 77x wèl in overeenstemming is met de wens tot strafverlichting en vooral ook met een duidelijke scheiding tussen straf en therapie. De straf van arrest bedoelt een 'sharp shock' te zijn, een korte maar ingrijpende vrijheidsbeneming. Door zijn korte duur en duidelijk straffende aard is zij waarschijnlijk effectiever bij jeugdigen dan een jarenlang vaag gevoelde dreiging van tuchtschool of t.b.r. Bovendien wordt arrest vaak door jeugdigen zelf als lichter ervaren dan de dreiging van straf of maatregel. Deze leden stemden in met deze wijziging.

Artikel I.E. verhinderde naar de mening van de hier aan het woord zijnde leden van de P.P.R.-fractie de gelijkstelling van in een observatiehuis doorgebrachte tijd met preventieve hechtenis, wat betreft de verplichte aftrek van de laatste van opgelegde vrijheidsstraf. Dit kwam hun dan ook onlogisch en onverstandig voor.

Zij vroegen of de Minister het eens is met de stelling dat arrest een straf van korte vrijheidsberoving bedoelt te zijn. En zo ja, of de Minister het dan ook met hen eens was, dat het effect van een korte arrest-straf ondergraven wordt door een periode van observatie, die wellicht langer duurt dan twee weken, en aan het arrest voorafgaat?

Is de Minister bereid de straf van arrest kort te houden, en aftrek van een voorafgaande observatieperiode alsnog in het wetsontwerp op te nemen? Als de Minister hiertoe niet bereid zou zijn, zouden deze leden hun bezwaren tegen het voorgestelde artikel handhaven.

De uitsluiting was naar de mening van deze leden ook onvoldoende toegelicht om een voor jeugdigen nadelige discrepantie tussen het volwassenen- en het jeugdigenstrafrecht te rechtvaardigen.

Het was de leden van de fractie van de S.G.P. opgevallen dat de maximumduur van de arreststraf (veertien dagen) niet aansluit bij de minimale duur van de plaatsing in een tuchtschool (één maand). Komt dit de bewindsman niet enigszins wonderlijk voor, nu de wetgever toch duidelijk de bedoeling heeft gehad een gesloten systeem van vrijheidsbenemende kinderstraffen en -maatregelen te creëren, zo vroegen zij. Zouden de volgende argumenten – afgezien van het argument van een 'sluitend systeem' – niet nog grond kunnen opleveren voor een maximumduur van het arrest van dertig dagen:

- beginsel van de wet is dat terzake van één strafbaar feit slechts één straf of maatregel wordt opgelegd (artikel 77f, lid 2 Sr.). Hierop bestaan (slechts) drie uitdrukkelijk genoemde uitzonderingen. Gelet op dit uitgangspunt van de wet ligt een toepassing van het arrest sec, zonodig ook gedeeltelijk, voorwaardelijk voor de hand. Men zou zich echter kunnen voorstellen dat een maximumduur van veertien dagen niet immer toereikend zal zijn, indien althans de rechter de ernst van het feit op een adequate wijze in de op te leggen straf tot uitdrukking wil kunnen brengen;
- verhoging van de maximumduur lijkt een logische voorziening indien verplichte aftrek van de tijd doorgebracht in verzekering of in voorlopige hechtenis ook in geval van oplegging van arrest, mogelijk zou worden, zoals in artikel I onder E wordt voorgesteld. Als de bewindsman optrekking van de maximumduur van arrest tot dertig dagen zou overwegen, zou dit dan slechts voor principaal of tevens voor vervangend arrest overwogen moeten den, zo informeerden zij.

Artikel II

De leden van de fractie van de P.v.d.A. vroegen, of aangenomen mocht worden, dat, nu artikel 45 lid 2 Strafvordering voor het kinderstrafprocesrecht niet van toepassing wordt verklaard, bij verhindering of ontstentenis van de raadsman ambtshalve een andere raadsman wordt toegevoegd, zonder dat een verzoek nodig is.

De fracties van K.V.P., A.R.P. en C.H.U. wezen er op, dat het nieuwe tweede lid van artikel 489 de gevallen omschrijft waarin ambtshalve toevoeging zal kunnen geschieden. Welke mogelijkheden heeft de minderjarige om het recht op toevoeging te realiseren, zo vroegen zij. Zou het niet juist zijn om ook de ambtshalve toevoeging van de raadsman verplicht te stellen?

De leden van de fractie van de P.P.R. merkten op, dat de wijziging door artikel II.A binnen de regel blijft dat in kinderstrafzaken alleen ambtshalve toevoeging van een raadsman mogelijk is. Dit onderwerp heeft een nauw verband met de mogelijkheden en rechten die minderjarigen in het algemeen hebben of juist ontberen. Nu de gedachten over zelfstandige rechten voor minderjarigen steeds duidelijker vormen aannemen, en het recht op zelf gekozen rechtsbijstand hiervan een van de minst discutabele punten is, achten deze leden het gewenst een regeling in deze zin tijdig in dit wetsontwerp op te nemen. Zij dachten daarbij aan het inpassen van een bepaling als van artikel 42 Sv. in het jeugdigenstrafrecht. Heel concreet zou men het recht om zelf een raadsman te kiezen aan een leeftijd (bijvoorbeeld 14 jaar) kunnen verbinden. Men kan de criteria daarvoor ook wat inhoudelijker en daarmee wat vager maken, aldus deze leden.

Is de Minister bereid zo'n regeling alsnog in deze wet op te nemen? Zo hij dit niet wil, wat zijn daarvoor zijn motieven? Kan de Minister zeggen waarom hij in het jeugdigenstrafrecht slechts de mogelijkheid tot toevoeging openstelt, terwijl dit voor volwassenen dwingend is voorgeschreven? Is de Minister bereid de toevoeging in het jeugdigenstrafrecht ook een verplicht karakter te geven, zo vroegen ook deze leden. Zo nee, waarom niet?

Artikel III

De leden van de S.G.P.-fractie wezen erop, dat blijkens de toelichting op artikel III (memorie van toelichting, blz. 9) de Minister van mening is dat artikel 30 van de Beginselenwet voor de kinderbescherming onder meer wijziging behoeft omdat de kantonrechter blijkens een arrest van de Hoge Raad van 11 februari 1969 (Nederlandse Jurisprudentie 1970, nr. 44) bevoegd is vervangend arrest toe te passen.

Hoe stelt de Minister zich op tegenover de gronden die mr. Jansen in genoemd artikel in het Nederlands Juristenblad (blz. 1243 en verder) aanvoert voor zijn opvatting dat de wetgever door in artikel 770 lid 5 Sr. en artikel 505 Sv. de woorden 'de rechter die de straf heeft opgelegd' te gebruiken, onbedoeld heeft mogelijk gemaakt wat hij bij totstandkoming van de wet juist heeft willen vermijden, nl. toepassing van het arrest door de kantonrechter?

Wat de tenuitvoerlegging van de straf van arrest betreft stelden deze leden de vraag of in de praktijk van de kinderstrafrechtspleging het probleem ondervonden wordt van een gebrek aan en onvoldoende spreiding van plaatsen waar het arrest kan worden ten uitvoer gelegd. Kan terzake van de executie van het arrest van een subsidiariteit van de rijks- ten opzichte van de particuliere inrichtingen voor kinderbescherming worden gesproken? Duidt de ligging van de executieplaatsen erop dat tenuitvoerlegging op een plaats zo dicht mogelijk bij de woonplaats van een gestrafte, althans voor de langer

durende arresten, veelal niet kan worden gerealiseerd, zo informeerden deze lezen tenslotte.

W. Scholten
Van Schaik
Wolff
Geurtsen
Imkamp
Roethof
Haas-Berger
Kappeyne van de Coppello
K.A. Keuning
Van Dam
G.M.P. Cornelissen
Honig van den Bossche
Jurgens
Salomons
De Vries
Lückers-Bergmans